

Investigating the mediating role of information technology acceptance on the effect of scientific optimism and media literacy in Payam Noor students of Isfahan

Azam Bakhtyari Renani: Faculty member, Department of Educational Sciences, Payam Noor University, Tehran, Iran.

Nafiseh Sadrarhami*: Faculty member, Department of Sociology, Payam Noor University, Tehran, Iran.

Abstract: The purpose of the present study is to investigate the mediating role of information technology acceptance on the effect of scientific optimism and media literacy in students of Payam Noor University of Isfahan. Therefore, this research is applied in terms of purpose and correlative in terms of the method of collecting findings. The statistical population of the research includes the students of Payam Noor University in Isfahan city in the academic year of 1400-1401. 296 people were selected as the research sample using random sampling method. To collect research findings, Hoy and Tarter's (2006) scientific optimism questionnaire, Zain et al.'s (2005) information technology acceptance questionnaire, and philosophical media literacy questionnaire (2013) were used. The face validity of all questionnaires was calculated by experts in this field and their reliability was calculated using Cronbach's alpha test. The analysis of the findings has been done using the correlation coefficient test in the SPSS software environment. The research findings indicate that the adoption of information technology has a significant effect on media literacy and scientific optimism both directly and indirectly. Also, scientific optimism has a direct and significant effect on media literacy.

Keywords: acceptance of information technology, scientific optimism, media literacy.

*Corresponding author: Faculty member, Department of Sociology, Payam Noor University, Tehran, Iran.

Email: n.sadr@pnu.ac.ir

مقدمه

آموزش عالی و دانشگاه‌ها در هر جامعه انسانی ابزار ضروری برای پیشرفت انسان و توانمندسازی است. هدف گسترده آموزش عالی آماده کردن دانشجویان برای زندگی مفید در جامعه و آماده‌سازی آنها برای بازار کار و جامعه است. یکی از نقش‌های عمده اساتید توسعه دانش و مهارت‌های دانشجویان است تا عملکرد آنها را به طور مؤثر در جامعه بهبود بخشند. اما در عصر حاضر انقلاب عظیمی در نظام‌های آموزشی و رسالت آن در محیط‌های یادگیری به وقوع پیوسته است که شاهد افرادی با نوعی جدیدی از سواد مواجه می‌باشیم که دانش آنها بر اساس تأثیر فناوری‌های جدید تغییر کرده و هم نحوه آموزش و یادگیری را به صورت عالی آموخته‌اند (بشیر و جفری‌نیا، ۱۳۹۹). سواد رسانه‌ای توانایی دستیابی، تجزیه و تحلیل، نقد، ارزیابی و ایجاد پیام‌های رسانه‌ای به گونه‌های مختلف است. فرد دارای مهارت سواد رسانه‌ای قادر است به طور منتقدانه، درباره آنچه در کتاب، روزنامه، مجله، تلویزیون، رادیو، فیلم، موسیقی، تبلیغات، بازی‌های ویدیویی، اینترنت و... می‌بیند، می‌خواند و می‌شنود فکر کند. سواد رسانه‌ای را «تقویت تجارب رسانه‌ای» نیز تعبیر می‌کنند (ابراهیم‌پور و حبیب‌زاده، ۱۴۰۰).

سواد رسانه‌ای نوعی درک مبتنی بر مهارت است که می‌تواند برای تفکیک انواع مختلف رسانه و همچنین تولید رسانه استفاده شود که مؤلفه‌های آن شامل توانایی صحبت کردن، گوش دادن، خواندن و نوشتن، دسترسی به فناوری‌های جدید و تولید پیام‌های خاص خود با دیدگاه انتقادی می‌باشد. سطح سواد رسانه‌ای در یک جامعه، مهمترین عاملی است که افراد را در مواجهه با رسانه‌ها در حالت انتخاب یا انفعال قرار می‌دهد. سواد رسانه‌ای موجب می‌شود که مخاطبان با توانایی درک پیام‌های رسانه‌ای به تعبیر و تفسیر آنها پرداخته و از وضعیت مصرف‌کننده منفعل به مصرف‌کننده انتقادی رسانه‌ها تبدیل شوند. جایگاه سواد رسانه‌ای در محافل آموزشی و دانشگاهی به‌طور ویژه‌تری است زیرا با توجه به این مبحث در نظام

آموزشی، آگاهی و مهارت چگونگی استفاده از اطلاعات در بین دانشجویان افزایش پیدا کرده و می‌تواند خودمختاری بیشتری در برابر هجوم رسانه‌ها داشته باشند (واعظی و نیکنام، ۱۳۹۹). بنابراین سواد رسانه‌ای به‌عنوان یکی از مهمترین پدیده‌های ظهور عصر اطلاعات است که به دانشجو کمک می‌کند تا با آن سطح دانش و تلاش خود را بالا برده و از آن صرفاً برای سرگرمی و تفریح استفاده نکند بلکه با دانش و بینش عمل‌کننده (رضانی و همکاران، ۱۳۹۳).

چالشگر کردآسیایی و اشکور کیایی (۱۴۰۰) در مطالعه‌ای که با موضوع سواد رسانه‌ای در دانشجویان انجام دادند چنین نشان دادند که مبحث سواد رسانه‌ای در اولدیت آموزشی مراکز نبوده و دانشجویان معمولاً از سواد رسانه‌ای در حد متوسط برخوردار بوده‌اند. نتایج مطالعات طالبی و امیدوارفاز (۱۴۰۰) با عنوان بررسی رابطه سطح سواد رسانه‌ای با تفکر انتقادی و مهارت‌های اجتماعی دانشجویان دانشگاه پیام نور بیرجند نشان داد که بین متغیرهای مورد نظر ارتباط معناداری وجود دارد و مؤلفه‌های آن قابلیت تبیین متغیرهای فوق را دارند و توصیه می‌گردد که جهت تقویت مهارت‌های اجتماعی و تفکر انتقادی دانشجویان کارگاه‌های آموزش سواد رسانه جهت ارتقاء تفکر نقادانه و مهارت‌های اجتماعی برگزار گردد. پژوهش صادقی (۱۴۰۰) در رابطه با اثربخشی سواد رسانه‌ای بر دانش‌آموزان مدارس دخترانه نشان داد که آموزش سواد رسانه‌ای به ارتقاء توانایی‌های دانش‌آموزان در سواد رسانه‌ای افراد بسیار تأثیرگذار عمل نموده است. اما یکی از زمینه‌هایی که در دهه‌های اخیر در حوزه روان‌شناسی شکل گرفت، ظهور رویکردهای روان‌شناسی مثبت‌نگر و فیزیولوژیک بود که موجب تحولات قابل ملاحظه و پژوهش‌های نافذ و مؤثری در زمینه‌های مختلف رفتاری، از جمله در مطالعات مربوط به پیشرفت تحصیلی دانشجویان گردید. رویکرد روان‌شناسی مثبت‌نگر و فیزیولوژیک سعی دارد تا با استفاده از روش‌های علمی به مطالعه و کشف توانایی‌هایی که اجازه می‌دهند افراد،

می‌تواند در سال‌های بعدی با کاهش شدید عملکرد و پیشرفت تحصیلی آنها مواجه شود. بنابراین با توجه به مطالب ارائه شده، اهمیت و ضرورت پژوهشی در رابطه با بررسی نقش میانجی پذیرش فناوری اطلاعات مشهود است. لذا هدف از پژوهش حاضر، بررسی نقش میانجی پذیرش فناوری اطلاعات بر تأثیر خوش بینی علمی و سواد رسانه‌ای در دانشجویان پیام نور اصفهان بود.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر شیوه گردآوری یافته‌ها از نوع همبستگی در قالب تحقیقات توصیفی (غیر آزمایشی) می‌باشد. جامعه آماری شامل تمامی دانشجویان دانشگاه پیام نور اصفهان در نیمسال اول تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ می‌باشد. نمونه آماری به دلیل اینکه حجم جامعه مورد بررسی در این پژوهش گسترده می‌باشد براساس جدول مورگان تعداد ۲۹۶ نفر با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده تعیین می‌گردد. روند اجرای پژوهش بدین صورت است که پس از انجام هماهنگی‌های لازم با دانشجویان دانشگاه پیام نور اصفهان به دو صورت حضوری و مجازی پرسشنامه‌های پژوهش در اختیار آنها قرار گرفته می‌شود و از آنها خواسته شد طبق ارائه توضیحات اجمالی، پرسشنامه‌ها را در یک زمان مناسب و در حال استراحت تکمیل نمایند. تعداد بیشتری پرسشنامه، جهت جلوگیری از افت آزمودنی‌ها، توزیع شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها، صورت گرفت. معیار ورود به مطالعه افرادی که در محدوده سنی ۷۰-۱۸ سال قرار داشتند و از سلامت عقلی جهت تکمیل پرسشنامه‌ها برخوردار بودند و دانشجوی دانشگاه پیام نور اصفهان و رضایت جهت شرکت در مطالعه داشتن بود. معیار خروج از مطالعه غیر از دانشجوی پیام نور دانشگاه اصفهان، ناقص بودن پرسشنامه دریافتی و عدم رضایت بود. در جهت تحلیل داده‌ها بر اساس وجود متغیرهای واسطه‌ای برای بررسی اثرات مستقیم و غیرمستقیم

گروه‌ها، سازمان‌ها و جوامع پیشرفت کنند و به موفقیت نائل آیند (پیردازد (سلیگمن ۲۰۱۱). مفهوم عمده‌ی روان‌شناسی که در سال‌های اخیر در حوزه‌ی رفتار سازمانی مورد توجه جدی قرار گرفته‌است و اخیراً وارد مطالعات آموزش‌های دانشگاهی شده است، مفهوم خوش‌بینی علمی می‌باشد.

خوش‌بین‌ها، افرادی هستند که انتظار دارند اتفاقات خوبی برای آنها رخ دهد. خوش‌بین بودن به طور کلی به این معناست که فرد در رابطه با موقعیت پیش آمده انتظار بهترین نتیجه ممکن را داشته باشد که معمولاً با عنوان خوش‌بینی موقعیتی از آن یاد می‌شود (لوتانزو همکاران ۲۰۰۷). بدین ترتیب افراد خوش‌بین، در رویارویی با شکست‌ها و موفقیت‌های خود، بر اسنادهای کلی تکیه می‌کنند. اسنادهایشان پایدار است، موفقیت‌هایشان را به توانایی درونی خود نسبت می‌دهند و در رویارویی با ناکامی‌ها، شکست خود را به عوامل ویژه بیرونی و غیر پایدار نسبت می‌دهند (سین و همکاران ۲۰۱۰). خوش‌بینی یک جهت‌مندی به زندگی است که در آن افراد با یک جهت‌مندی خوش‌بینانه رویدادهای روزمره زندگی را به شیوه‌ی مثبت‌تر و با یک انتظار مثبت‌تر تجربه می‌کنند (کیوماکی و همکاران ۲۰۰۵). همچنین مطالعه حاضر از چند جهت لازم و ضروری است: نخست عدم تحقیق مستقیم در رابطه با جنبه‌های مختلف موضوع، نکته مهم دیگری در این زمینه است که می‌تواند محققان را به انجام تحقیقات مشابه و همراستا در این زمینه تشویق کند. دوم با مطالعه و بررسی تجربیات عملی ملی و بین‌المللی انجام شده در زمینه نقش و اثر سواد رسانه‌ای، موجب ترغیب برنامه‌ریزان می‌شود تا درباره بهبود آن در کشور ما تفکر و عمل کنند. سوم ضمناً با توجه به انجام نشدن چنین تحقیقاتی به منظور افزایش سواد رسانه‌ای دانشجویان در زمینه آموزش و پرورش، به ویژه در آموزش غیرحضوری موجود شرایط حاضر، به نظر می‌رسد که اشتیاق دانش‌آموزان، بنا بر هر دلیلی، کاهش یافته که این امر

درجه‌بندی پنچگانه لیکرت صورت‌بندی شده است. در تحقیق فلسفی (۱۳۹۳) روایی صوری و محتوایی این ابزار توسط اساتید مورد تأیید قرار گرفته و پایایی آن با روش آلفای کرونباخ برای کل مقیاس و برای هر کدام از زیرمقیاس‌ها بالاتر از ۰/۷ گزارش شد. پایایی این مقیاس در پژوهش حاضر با روش آلفای کرونباخ برابر ۰/۸۷ ارزیابی گردیده شده است.

در این پژوهش موازین اخلاقی شامل اخذ رضایت آگاهانه، تضمین حریم خصوصی و رازداری رعایت شد. همچنین زمان تکمیل پرسشنامه‌ها ضمن تأکید به تکمیل تمامی سؤال‌ها، شرکت‌کنندگان در مورد خروج از پژوهش در هر زمان و ارائه اطلاعات فردی مختار بودند و به آنها اطمینان داده شد که اطلاعات محرمانه میماند و این امر نیز کاملاً رعایت شد. پژوهش حاضر با کد اخلاق IR.IAU.TMU.REC.1400.399 ثبت شد.

یافته‌ها

بر اساس نتایج حاصله از بین ۲۹۶ نفر آزمودنی، ۵۱/۶۸ درصد آنها یعنی ۱۴۳ نفر زن و ۴۸/۳۱ درصد آنها معادل ۱۴۳ نفر را مردان تشکیل دادند. از لحاظ شاخص سن، بیشترین میزان فراوانی برای افراد زیر ۳۰ سال سن با ۲۳۶ نفر و معادل ۷۹/۷۲ درصد و کمترین فراوانی برای افراد ۵۰ سال به بالا به تعداد ۶ نفر معادل ۰/۲۰۱ درصد می‌باشد. در این بین ۱۴/۱۴ درصد معادل ۴۲ نفر، بین ۳۱ تا ۴۰ سال، ۴/۰۵ درصد معادل ۱۲ نفر، بین ۴۱ تا ۵۰ سال سن داشتند. در زمینه مقطع تحصیلی گره نمونه ۲۷۹ نفر یعنی ۹۴/۲۵ مقطع تحصیلی کارشناسی و ۱۷ نفر معادل ۵/۷۴ کارشناسی ارشد بودند. در زمینه رشته تحصیلی نمونه ۲۰۹ نفر از آزمودنی‌ها معادل ۷۰/۶۰ درصد علوم انسانی، ۴۷ نفر معادل ۱۵/۸۷ درصد فنی و مهندسی، ۴۰ نفر معادل ۱۳/۵۱ درصد در رشته تحصیلی علوم پایه مشغول بودند. تحلیل اطلاعات توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش نیز نشان داد که میانگین نمرات پذیرش فناوری اطلاعات برای گروه نمونه این پژوهش

متغیرها از آزمون همبستگی پیرسون و تحلیل با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۲ کمک گرفته شد. برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه‌های زیر استفاده گردید:

الف) پرسشنامه پذیرش فناوری اطلاعات برای سنجش پذیرش فناوری اطلاعات از پرسشنامه زاین و همکاران (۲۰۰۵) استفاده می‌شود. این پرسشنامه چهار مؤلفه سهولت استفاده، درک سودمندی، نگرش نسبت به استفاده و استفاده واقعی از سیستم را مورد بررسی قرار می‌دهد. در ۱۴ گویه تنظیم شده و براساس مقیاس پنج گزینه‌ای لیکرت (خیلی موافقم = ۵ و خیلی مخالفم = ۱) ساخته شده است. در پژوهش زاین و همکاران (۲۰۰۵) روایی پرسشنامه مورد بررسی و تأیید قرار گرفت و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۶ گزارش گردید. در پژوهش حاضر پایایی این مقیاس ۰/۸۰ ارزیابی گردیده شده است.

ب) پرسشنامه خوش بینی علمی

پرسشنامه خوش بینی علمی دارای ۱۱ سؤال و ۳ خرده مقیاس اعتماد به دانشجویان (۴ سؤال)، تأکید علمی (۴ سؤال) و خودکارآمدی اساتید (۳ سؤال) هست که بر اساس طیف ۶ گزینه‌ای از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم توسط هوی و تارتر (۲۰۰۶) تنظیم شده است. این پرسشنامه توسط براتی در سال ۱۳۹۳ ترجمه شده و روایی و پایایی آن مورد تأیید قرار گرفته است. در پژوهش حاضر پایایی این مقیاس ۰/۷۳ ارزیابی گردیده شده است.

ج) پرسشنامه سواد رسانه‌ای

این مقیاس توسط فلسفی (۱۳۹۳) ساخته شده است و دارای ۵ زیرمقیاس و ۲۰ گویه است که تفکیک گویه‌های هر زیرمقیاس عبارت است از درک محتوای پیام‌های رسانه‌ای، آگاهی از اهداف پنهان پیام‌های رسانه‌ای، گزینش آگاهانه پیام‌های رسانه‌ای، نگاه انتقادی به پیام‌های رسانه‌ای، تجزیه و تحلیل پیام‌های رسانه‌ای. شیوه نمره‌گذاری به صورت طیف پنچگانه لیکرت است. شیوه نمره‌گذاری و تفسیر این پرسشنامه براساس

فرضیه اصلی پژوهش: پذیرش فناوری اطلاعات در ارتباط بین خوش بینی علمی و سواد رسانه‌ای دانشجویان اثر غیرمستقیم و معنی داری دارد.

۵۱/۴۵ و انحراف معیار آن ۲۱/۵۵ بوده است. میانگین نمرات خوش بینی علمی ۴۸/۳۱ و انحراف معیار آن ۲۳/۱۵ صدم بوده است. میانگین نمرات سواد رسانه‌ای ۵۳/۸۱ و انحراف معیار آن برابر با ۲۷/۳۴ بوده است.

جدول ۱. ضریب مسیر اثر غیرمستقیم پذیرش فناوری اطلاعات در ارتباط بین خوش بینی علمی و درگیری تحصیلی دانشجویان

Table 1. The path coefficient of the indirect effect of information technology acceptance in the relationship between academic optimism and students' academic engagement

سطح معناداری	ضریب استاندارد	مسیر غیرمستقیم		
۰/۰۵	۰/۱۱۷	سواد رسانه‌ای	پذیرش فناوری اطلاعات	خوش بینی علمی
		تقویت پذیرش فناوری اطلاعات خوش بینی علمی و سواد رسانه‌ای در دانشجویان افزایش پیدا می‌کند. جهت بررسی رابطه بین متغیرهای خوش بینی علمی بر سواد رسانه‌ای از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است و نتایج آن در جدول ۲ گزارش شده است. فرضیه فرعی اول: خوش بینی علمی بر سواد رسانه‌ای دانشجویان اثر مستقیم و معنی داری دارد.	بر اساس نتایج بدست آمده ضرایب مربوط به تأثیر غیرمستقیم غیرمستقیم پذیرش فناوری اطلاعات در ارتباط بین خوش بینی علمی و سواد رسانه‌ای دانشجویان، در سطح آلفای ۰/۰۵ معنی دار است ($p < 0.05$). از این رو فرضیه پژوهش مبنی بر اثر غیرمستقیم پذیرش فناوری اطلاعات در ارتباط بین خوش بینی علمی و سواد رسانه‌ای دانشجویان مورد تأیید قرار می‌گیرد. به این معنی که با	

جدول ۲. آماره‌های آزمون همبستگی پیرسون خوش بینی علمی بر سواد رسانه‌ای

Table 2. Pearson correlation test statistics of scientific optimism on media literacy

نوع رابطه	سواد رسانه‌ای			ضریب پیرسون	متغیر
	وجود رابطه	تعداد	معنی داری		
مثبت	دارد	۲۹۶	۰/۰۰۱	۰/۵۲۱	خوش بینی علمی

رد می‌شود و فرض پژوهش تأیید می‌گردد. در نتیجه می‌توان گفت بین خوش بینی علمی بر سواد رسانه‌ای رابطه معنی داری وجود دارد. فرضیه فرعی دوم: پذیرش فناوری اطلاعات بر سواد رسانه‌ای دانشجویان اثر مستقیم و معنی داری دارد.

یافته‌های جدول ۲ نشان می‌دهد که ضریب همبستگی آزمون پیرسون بین دو متغیر خوش بینی علمی بر سواد رسانه‌ای برابر ۰/۵۲۱ و با معنی داری ۰/۰۰۱ و کمتر خطای مفروض در پژوهش یعنی سطح معنی داری ۰/۰۵ هستند، لذا در این سطح فرض H_0 یعنی عدم وجود رابطه

جدول ۳. آماره‌های آزمون همبستگی پیرسون پذیرش فناوری اطلاعات بر سواد رسانه‌ای

Table 3. Pearson correlation test statistics of information technology acceptance on media literacy

نوع رابطه	سواد رسانه‌ای			ضریب پیرسون	متغیر
	وجود رابطه	تعداد	معنی داری		
مثبت	دارد	۲۹۶	۰/۰۰۱	۰/۴۹۱	پذیرش فناوری اطلاعات

یافته های جدول ۳ نشان می دهد ضریب همبستگی آزمون پیرسون بین دو متغیر پذیرش فناوری اطلاعات بر سواد رسانه ای برابر ۰/۴۹۱ و با مقدار p (معنی داری) ۰/۰۰۱ و کوچکتر از سطح معنی داری ۰/۰۵ (خطای مفروض در پژوهش) هستند، لذا در این سطح فرض H_0 یعنی عدم وجود رابطه رد می شود و در نتیجه بین پذیرش فناوری

اطلاعات بر سواد رسانه ای رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. از وجود این رابطه می توان نتیجه گرفت پذیرش فناوری اطلاعات اثری مثبت بر سواد رسانه ای دانشجویان دارد. فرضیه فرعی سوم: پذیرش فناوری اطلاعات بر خوش بینی علمی دانشجویان اثر مستقیم و معنی داری دارد.

شکل ۲. مدل ساختاری تحقیق

figure2. Structural model of research

خوش بینی علمی				متغیر	
نوع رابطه	وجود رابطه	تعداد	معنی داری	ضریب پیرسون	پذیرش فناوری اطلاعات
مثبت	دارد	۲۹۶	۰/۰۰۱	۰/۵۶۷	

یافته های جدول ۴ نشان می دهد که ضریب همبستگی آزمون پیرسون بین دو متغیر پذیرش فناوری اطلاعات بر خوش بینی علمی برابر ۰/۵۶۷ و با معنی داری ۰/۰۰۱ و کمتر خطای مفروض در پژوهش یعنی سطح معنی داری ۰/۰۵ هستند، لذا در این سطح فرض H_0 یعنی عدم وجود رابطه رد می شود و فرض پژوهش تایید می گردد. در نتیجه می توان گفت بین پذیرش فناوری اطلاعات بر خوش بینی علمی رابطه مثبت، مستقیم و معنی داری وجود دارد.

اردکانی (۱۳۹۹)، صالحی، عبداللہی، ابوالفضلی و تقوی (۱۳۹۷)، غیائی، مالکیپور و رضوی (۱۳۹۶)، هوقز و کائو (۲۰۱۸)، سزگین و اردوگان (۲۰۱۸) همسو می باشد. مهارت سواد رسانه ای نوعی توانایی دسترسی، استفاده، تحلیل و ارتباط با تولیدات مختلف رسانه های جمعی است. طبق نظر انیس، سواد رسانه ای یک جزء از مهارت ذهنی و توانایی است که شخص را وادار به گرفتن تصمیمات و انجام امور عاقلانه می کند و شامل ارزش هایی مانند تعقیب حقیقت، عدل و انصاف، خودمختاری و انتقاد شخصی است. همچنین سواد رسانه ای یک حس قوی تفکر انتقادی است که سعی دارد نیازهای رسانه ای ما را برآورده سازد. فلذا استفاده از سواد رسانه ای به همراه استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات مشکلات و چالش های تحصیلی را کاهش می دهد.

بحث و نتیجه گیری

فرضیه اصلی پژوهش: پذیرش فناوری اطلاعات در ارتباط بین خوش بینی علمی و سواد رسانه ای دانشجویان اثر غیرمستقیم و معنی داری دارد.

فرضیه فرعی اول: خوش بینی علمی بر سواد رسانه ای دانشجویان اثر مستقیم و معنی داری دارد. نتایج نشان داد که خوش بینی علمی بر سواد رسانه ای اثر مستقیم و معنی داری دارد یعنی با افزایش خوش بینی علمی سواد رسانه ای آنان افزایش می یابد. این یافته با نتایج پژوهش های اوضاعی و همکاران (۱۴۰۰)، سلیمان و همکاران (۱۴۰۰) و پژوهش های لنت و همکاران (۲۰۱۵) و دیاز (۲۰۱۶) همسو می باشد در تفسیر این یافته

نتایج پژوهش نشان داد که پذیرش فناوری اطلاعات، نه تنها از طریق مستقیم بلکه از طریق غیرمستقیم نیز بر سواد رسانه ای تأثیرگذار است. به این معنی که دانشجویانی که پذیرش فناوری اطلاعات در آنها مثبت است و نسبت به تحصیل خوش بین هستند سواد رسانه ای در آنها افزایش پیدا می کند. نتایج این فرضیه پژوهشی با تحقیقات شیرزادی و همکاران (۱۴۰۰)، اوضاعی و همکاران (۱۴۰۰)، مهنه و همکاران (۱۳۹۹)، شاکر

فناوری تعامل مطلوب فراگیر با محیط یادگیری است و در چنین محیط تعاملی و فناورانه است که بستر یادگیری عمیق و مؤثر، همراه با تفکر فراهم می‌شود و فراگیر بیشتر در فرآیند یاددهی و یادگیری درگیر و برای زندگی در عصر اطلاعات و فناوری، آماده می‌گردد زیرا امروزه فناوری اطلاعات و ارتباطات به بخش جدایی‌ناپذیر زندگی بدل شده است (آشیم و الکسیم ۲۰۱۵) از همین رو صاحب‌نظران معتقدند که استفاده از فناوری اطلاعات در فرایند یاددهی و یادگیری می‌تواند به کسب دانش و مهارت‌های مورد نیاز برای عملکرد مؤثر در جهان امروزی منجر شود و این اتفاق باعث می‌شود که دانشجویان مباحث درسی را زودتر یاد بگیرند و به منابع علمی و به روز دسترسی بهتری داشته باشند و طبعاً نسبت به درس و تحصیل خود خوش‌بین‌تر می‌شوند.

از جمله محدودیت‌های پژوهش می‌توان به این امر اشاره کرد که جامعه آماری تنها محدود به دانشجویان دانشگاه پیام‌نور می‌باشد و تعمیم نتایج به سایر دانشجویان دانشگاه‌های دیگر را امکان‌پذیر نمی‌سازد و یا باید با احتیاط صورت گیرد. یکی دیگر از محدودیت‌های این تحقیق استفاده از ابزار اندازه‌گیری پرسشنامه بسته پاسخ است که می‌تواند نتایج تحقیق گروه نمونه را محدود سازد. و در پایان اینکه شرایط کرونایی حاکم بر جهان دسترسی به گروه نمونه را دوچندان سخت نموده است. فلذا به پژوهشگران آینده پیشنهاد می‌گردد که همین عنوان را در استان‌ها دیگر و جامعه آماری دیگر مورد بررسی قرار دهند و نتایج آن را با این تحقیق مورد مقایسه قرار دهند. همچنین توصیه می‌گردد که اساتید دانشگاه با استفاده از رعایت کردن عدالت آموزشی در بین دانشجویان خوش‌بینی علمی را در آنان افزایش دهند و به مدیران دانشگاه‌ها پیشنهاد می‌شود که با دعوت از روان‌شناسان خبره، جلساتی در جهت ارائه راهکارهای برای افزایش خوش‌بینی دانشجویان برگزار کنند. از سوی دیگر پیشنهاد می‌شود که رسانه‌های مختلف داخلی، اهداف و برنامه‌های خود را با در نظر گرفتن نیازهای عمومی جامعه تنظیم

می‌توان به این نکته اشاره کرد که در محیطی که خوش‌بینی علمی و اعتماد بیشتری دارد سواد رسانه‌ای دانشجویان نیز افزایش می‌یابد حتی برخی از فراگیران تصور می‌کنند اگر تعامل استاد با دانشجو بیشتر باشد، دانشجویان می‌توانند نمره بالاتری در امتحان کسب کنند به عبارت دیگر، افزایش تعامل استاد با شاگرد می‌تواند خود منجر به افزایش سواد رسانه‌ای بیشتر در دانشجویان شود.

فرضیه فرعی دوم: پذیرش فناوری اطلاعات بر سواد رسانه‌ای دانشجویان اثر مستقیم و معنی‌داری دارد.

نتایج نشان داد که پذیرش فناوری اطلاعات بر سواد رسانه‌ای اثر مستقیم و معنی‌داری دارد یعنی با افزایش پذیرش فناوری اطلاعات، سواد رسانه‌ای آنان افزایش می‌یابد. این یافته با نتایج پژوهش‌های اوضاعی و همکاران (۱۴۰۰)، غیائی، مالکپور و رضوی (۱۳۹۶)، سزگین و اردوگان (۲۰۱۸) و پژوهش‌های کارداماس (۲۰۱۷) و دیاز (۲۰۱۶) همسو می‌باشد در تبیین این یافته پژوهشی می‌توان بیان کرد که مهمترین ویژگی محیط‌های مبتنی بر فناوری تعامل مطلوب فراگیر با محیط یادگیری است و در چنین محیط تعاملی و فناورانه است که بستر یادگیری عمیق و مؤثر، همراه با تفکر فراهم می‌شود و فراگیر بیشتر در فرآیند یاددهی و یادگیری درگیر و برای زندگی در عصر اطلاعات و فناوری، آماده می‌گردد، بنابراین سواد رسانه‌ای در آنها افزایش پیدا می‌کند.

فرضیه فرعی سوم: پذیرش فناوری اطلاعات بر خوش‌بینی علمی دانشجویان اثر مستقیم و معنی‌داری دارد.

نتایج نشان داد که پذیرش فناوری اطلاعات بر خوش‌بینی علمی اثر معنی‌داری دارد یعنی با افزایش پذیرش فناوری اطلاعات، خوش‌بینی علمی آنان افزایش می‌یابد. این یافته با نتایج پژوهش‌های حامدی و همکاران (۱۳۹۶)، اوضاعی و همکاران (۱۴۰۰)، غیائی، مالکپور و رضوی (۱۳۹۶)، سزگین و اردوگان (۲۰۱۸) و پژوهش‌های کارداماس (۲۰۱۷) و دیاز (۲۰۱۶) همسو می‌باشد. مهمترین ویژگی محیط‌های یادگیری مبتنی بر

Luthans, F., & Youssef, C. (2007). Emerging positive organizational behavior. *Journal of Management*, 33 (3), pp 321-349.

Rizi HA, Ramezani A, Aghajani H, Kazempoor Z. The amount of media and information literacy among Isfahan University of Medical Science's students. *Journal of Information Systems and Services*. 2(2):17- 34. [In Persian]

Soleiman S, Khosravi F, Haddad Z (2014). Assessing Media Literacy between university and pre-university Student of Tehran. *Global Media Journal – Persian Edition*. 8(16): pp 47-68. [In Persian]

Sin, N. L., & Lyubomirsky, S. (2010). Enhancing wellbeing and alleviating depressive symptoms with positive psychology intervention: a practice-friendly meta-analysis. (Electronic version). *Journal of clinical psychology*, Vol 65, pp 467 – 487.

Srivastava, S., McGonigal, K. M., Richards, J. M., Butler, E. A., & Gross, J. J. (2006). Optimism in close relationships: How seeing things in a positive light makes them so. *Journal of personality and social psychology*, 91(1), pp 143-150.

Seligman, M. E. (2011). *Learned optimism: How to change your mind and your life*. Vintage.

کنند تا مردم به ویژه نسل جوان به استفاده از رسانه‌های داخلی ترغیب شوند.

References

Achim, N.A & ALKssim, A. (2015). Computer usage: the impact of computer anxiety and computer selfefficacy. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Vol.172, pp 701 – 708.

Bashir, H., Jafarian, M. (2016). Exploring the Process of the Influence of Qur'anic Software on Children's Qur'anic Understanding from a Mothers' Viewpoint, *Journal of Religion and Communication*, (1) 24, pp197-171.[In Persian]

Chang, E. C., Sanna, L. J., & Yang, K. M. (2003). Optimism, pessimism, affectivity, and psychological adjustment in US and Korea: A test of a mediation model. *Personality and Individual Differences*, 34(7), pp 1195- 1208.

Ebrahimpour,D,Habibzadeh,A (2021). Explaining the political socialization of students with an emphasis on media literacy. *Islamic Education and Insight Journal*, 18(56), pp147-177.[In Persian]

Kivimäki, M., Vahtera, J., Elovainio, M., Helenius, H., Singh-Manoux, A., & Pentti, J. (2005). Optimism and pessimism as predictors of change in health after death or onset of severe illness in family. *Health Psychology*, 24(4), pp 413-420.

مجله‌ی توسعه‌ی آموزش جندی‌شاپور
فصلنامه‌ی مرکز مطالعات و توسعه‌ی آموزش علوم پزشکی
سال دوازدهم، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۰

بررسی نقش میانجی پذیرش فناوری اطلاعات بر تأثیر خوش بینی علمی و سواد رسانه‌ای در دانشجویان پیام نور اصفهان

اعظم بختیاری رنانی: عضو هیئت علمی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
نفیسه صدرارحامی*: عضو هیئت علمی، گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

چکیده: هدف پژوهش حاضر بررسی نقش میانجی پذیرش فناوری اطلاعات بر تأثیر خوش‌بینی علمی و سواد رسانه‌ای در دانشجویان دانشگاه پیام نور اصفهان می‌باشد. لذا این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ روش جمع‌آوری یافته‌ها همبستگی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش شامل دانشجویان دانشگاه پیام نور شهر اصفهان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ می‌باشد. تعداد ۲۹۶ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. برای جمع‌آوری یافته‌های پژوهش از پرسشنامه‌های خوش‌بینی علمی هوی و تارتر (۲۰۰۶)، پرسشنامه پذیرش فناوری اطلاعات زاین و همکاران (۲۰۰۵) و پرسشنامه سواد رسانه‌ای فلسفی (۱۳۹۳) استفاده شده است. روایی صوری همه پرسشنامه توسط خبرگان در این زمینه و پایایی آنها با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ محاسبه شده است. تحلیل یافته‌ها با بهره‌گیری از آزمون ضریب همبستگی در محیط نرم‌افزاری SPSS انجام شده است. یافته‌های پژوهش حاکی از این است که پذیرش فناوری اطلاعات هم به صورت مستقیم و هم به صورت غیرمستقیم بر سواد رسانه‌ای و خوش‌بینی علمی تأثیر معنی‌دار دارد. همچنین خوش‌بینی علمی بر سواد رسانه‌ای تأثیر مستقیم و معنی‌داری دارد.

واژگان کلیدی: پذیرش فناوری اطلاعات، خوش‌بینی علمی، سواد رسانه‌ای.

***نویسنده مسؤل:** عضو هیئت علمی، گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

Email: n.sadr@pnu.ac.ir